



**En kommune i stor omstilling, men  
hvor velferdstilbudene opprettholdes.**



**FORSLAG TIL BUDSJETT  
FOR HALDEN KOMMUNE**

**2024**

## **BUDSJETT 2024 FOR HALDEN KOMMUNE.**

### **Overordna forhold.**

Pensjonistpartiet har funnet det riktig å foreta en overordna gjennomgang av den situasjonen som kommunen nå har kommet i med bakgrunn i den politikken som har vært lagt til grunn og gjennomført gjennom en del år. Grunnlaget for det er også de siste årenes økonomiske resultater som ikke har gått i positiv retning. Det viser nå den situasjon som de store driftsområdene bærer preg av ved at det stadig flere ganger i året må iverksettes omstillinger og nedbemanninger innenfor helt sentrale områder.

Etter at det i noen tid ble brukt "ostehøvel" prinsippet så er det nå gått over til direkte reduksjon /avvikling av helt sentrale funksjoner i den kommunale virksomheten.

For at ikke dette bare skal være påstander som vil bli hengende i løse luften så har det denne gangen blitt nødvendig å foreta en analyse av hvorfor kommunen har kommet dit den nå har gjort.

Det skjer gjennom den innledningen som her blir foretatt over hva som har skjedd de siste årene. Det blir også foretatt en gjennomgang når det gjelder den økonomiske politikkenes grunnlag som på mange måter medfører at kommunen får vanskeligheter med sin oppgaveløsning i forhold til innbyggerne.

Det neste som er viktig å ha med seg er utviklingen når det gjelder regnskapsresultatene fra 2014 til 2022. Her kommer det klart fram når "oljepengene" forsvant, samt støtte til Covid-19 likeså. Skatt og rammeoverføringene ble redusert. Det legges så opp til gjennom det framlagte budsjettforslaget fra kommunedirektøren at det skal iverksettes nye tiltak innenfor alle kommuneavdelingene.

**Pensjonistpartiet ser ikke konsekvensene av dette som det her er lagt opp til og vil derfor inntil videre ikke iverksette noe som kan stride mot lov, regler og forskrifter. Det må derfor omfordeles, tilføres store midler i denne sammenheng. Det vil vi vise gjennom vårt forslag til budsjett for 2024, som har med seg et «overheng» fra 2023 på over 90 mkr. Det sa vi tydelig i fra når budsjettet for 2023 ble vedtatt i kommunestyret, uten at det ble hensyntatt.**

## Administrasjonens analyser og vurderinger.

Det er tidligere fra administrasjonen gjort en god analyse av hvilken situasjon kommunen nå står ovenfor i tiden som kommer. Den økonomiske foranalysen som ble lagt fram for kommunestyret i 2020 viste at det var et inndekningsbehov på nærmere 80 millioner i forhold til de tjenester som kommunen skal gi innbyggerne om det skulle opprettholdes. Det fortsatte med at administrasjonen understreket hva utviklingen ville bli når budsjettet for 2022 ble lagt fram og vedtatt. Det forsterket seg ytterligere når økonomiplan for 2023 – 2026 ble behandlet i juni 2022 hvordan utviklingen kom til å bli. Det som nå er lagt fram fra administrasjon angående budsjett 2024 signaliserer at det må foretas sterke prioriteringer om kommunens innbyggere ikke skal komme i den situasjon at de ikke får de tjenester som er nødvendige i årene som kommer. **Pensjonistpartiets forslag til budsjett 2024 bygger derfor på at nødvendige tiltak iverksettes slik at innbyggerne får de tjenester de har krav på i henhold til lov, regler og forskrifter.**

## Viktige forhold i budsjettsammenheng.

Det ble foretatt en grundig gjennomgang av Pensjonistpartiet i den økonomiplan for 2023 - 2026 som ble framlagt og behandlet i juni. Der ble det blant annet understreket hvilke utfordringer kommunen nå har ved at det nå har pågått et arbeid med ny arealplan i over 4 år. Resultatet av dette arbeidet vil ikke fremme vekst og utvikling i kommunen slik vi ser det. Det er viktig at det blir understreket når vi nå skal behandle budsjettet for 2024 som er så utfordrende som det nå har blitt. Den er nå vedtatt, og slik det nå ser ut vil den være gjeldende i tiden som kommer. Arealplanen som nå er utarbeidet og som Statsforvalteren har i sitt meklingsgrunnlag ikke hensyntatt de befolkningsanalyser som foreligger når det gjelder tilflytting til kommunen. Alle må nå kunne ta inn over seg at vi i årene som kommer også får store utfordringer når det gjelder alderssammensetningen i kommunen. Vi er på vei til å bli en kommune på noe over 31.000 tusen innbyggere hvor 1/3 av befolkningen er fra 55 år og oppover. Det gir ikke det økonomiske grunnlaget som trengs for at kommunen skal få vekst og utvikling. Det forholdet tar Pensjonistpartiet opp som et meget sentralt forhold i sitt budsjett for 2024.

## Hva er situasjon i dag?

Halden kommune er nå inne i en utvikling som ikke er bærekraftig over tid. Det viser de tiltak som er iverksatt innenfor de helt sentrale tjenestene som kommunen skal gi til sine innbyggere. Det gjelder i første rekke innenfor helse/mestring, undervisning/oppvekst og NAV. Det har skjedd en omorganisering og nedbygging innenfor disse områdene som har medført at tjenestene som her skal ytes etter lov, regler og forskrifter ikke blir ivaretatt. Det ble varslet fra kommunedirektøren at tjenestene til innbyggerne nå vil bli lagt opp til etter godt nok og at omsorgsbæreevnen var nådd i 2020. Det ble også varslet om at det burde bli satt en «fot i bakken» når det gjaldt å ta opp så mye lån som kommunestyret har lagt opp til. Politisk nivå har ikke på noen måte hensyntatt det forholdet.

I Budsjett for 2024 blir det igjen fremmet fra kommunedirektøren at låneopptakene skal reduseres og skyves ut i tid. Noe som burde ha kommet for lenge siden, og det støtter vi fullt ut. Det vil derfor nå bli foretatt store reduksjoner når det gjelder låneopptak. Grunnlaget for dette er slik vi i Pensjonistpartiet ser det, for å få bedre kontroll over låneutviklingen i kommunen. Det som det her innledningsvis er framført er det helt overordna som politisk nivå må ta stilling til.

**Den kursen som de som styrte tidligere kommunevalgperioder og de rødgrønne som hadde det politiske ansvaret for 2019-2023 styrte etter var feil. Den kursen kunne ikke fortsette. Som alle kan se av regnskapstallene så er det noe som ikke hadde økonomisk bæreevne.**

## Det økonomiske grunnlaget for politikken.

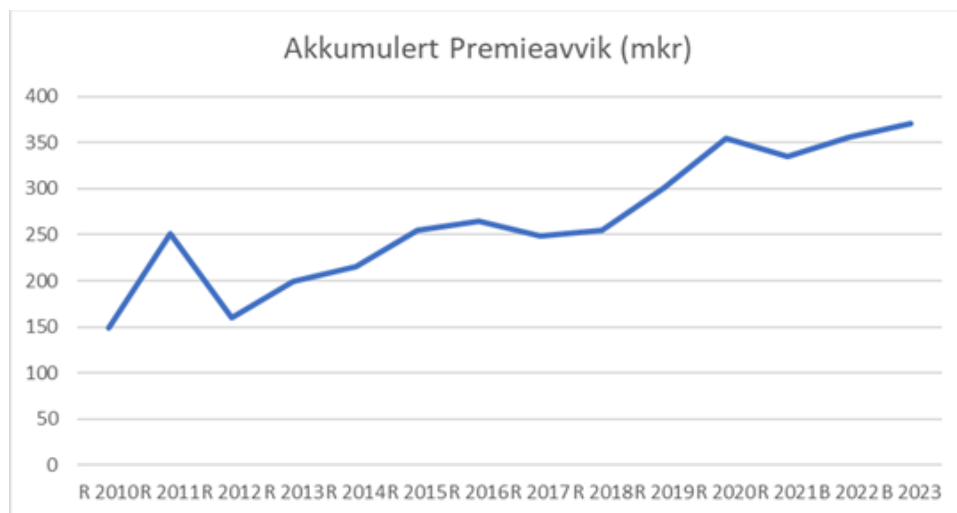
Pensjonistpartiet mener at den politiske kursen som har blitt fulgt av det politiske flertallet kan ikke fortsette. Det i forhold til at tjenestetilbudet blir svekket og at nivået på kommunale skatter og avgifter blir vanskelige å bære for mange av Haldens innbyggere. Som det er fremført utallige ganger de senere årene så får ikke sårbare og vanskeligstilte grupper de tjenester som lov, regel og forskrifter forutsetter. De punktene som her følger, viser grunnlaget for at ikke dette skjer.

- Den ekspansive økonomiske politikken som føres av det politiske flertallet må endres. Det tas opp lån som de neste 20 til 25 årene vil binde kommunens handlefrihet. Rentene økes nå også betraktelig i tiden

som kommer. Styringsrenten fra Norges Bank var 0 % i 2020. Den er nå økt til 4,25 % i 2023 med de konsekvenser det medfører for kommunens samlede langsiktige lån. Mest sannsynlig økes den enda mere.

#### Oppsummering:

- Omsorgsbæreevnen ble nådd i 2020. Den politiske kursen må derfor legges om.
- Vanskeligstilte og sårbare grupper innenfor både helse og mestring, undervisning og oppvekst, og NAV blir ikke ivaretatt slik lovverket krever.
- Skatter og avgifter, samt gebyrer og egenandeler har nådd ett nivå som for mange har blitt mer enn belastende.
- Det blir fortsatt prioritert og arbeidet med de store kostnadskrevende prosjektene i sentrum som om at alle skal bo innenfor dette området.
- Det er en målsetting at det i løpet av 2023 skulle opparbeides et disposisjonsfond på nærmere 300 millioner kroner ikke lenger mulig.
- Disposisjonsfond som nå er opparbeidet er bare «på papiret», da det er utbetalt til HKP nærmere 500 mkr. som må sees i sammenheng med fonds avsetningen.



Som det kommer frem av grafen så har premieaviket økt fra 147 millioner i 2010 til 444 millioner i 2022 som er en utvikling på 373 millioner. Det som nå blir stående i kommunens balanseregnskap (pr 31.12.2023 så er summen 520 millioner kroner). Det skal utgiftsføres i driftsregnskapet de nærmeste 7 årene. Ordningen er slik at forskjellen mellom utbetalt premie og årets pensjonskostnad skal føres som premieavvik. Alternativet til 7 års amortisering

er å ta alt på en gang, år 2 (året etter det oppstår) altså, istedenfor å dele kostnadene over 7 år kan man ta hele kostnadsføringen på en gang.

Pensjonistpartiet er av den oppfatning at det nå må avklares hvordan denne saken nå skal behandles rent regnskapsmessig da kommunen **ikke har hatt driftsbalanse i sine årsregnskap når premieavviket tas med i de siste 6 – 7 årene.**

**Driften av kommunen må være i balanse og bærekraftig. Alle utgifter (inklusive avskrivninger og pensjonskostnader) må dekkes over det årlige budsjett. Økningen av driftsutgiftene må skje gjennom omprioriteringer, ikke indirekte gjennom låneopptak. Investeringsprosjekter skal også finansieres med en egenkapital andel, har kommunestyret vedtatt.**

**De følgende sider viser utviklingen i kommunen på helt sentrale forhold som får avgjørende innvirkning på budsjettene i årene som kommer.**

**Endringer av kommuneplanens arealdel er et helt overordna forhold.**

Pensjonistpartiet er av den oppfatning at det ikke vil være mulig å få til økt tilflytting til kommunen som vil skape flere arbeidsplasser hvis ikke det skjer omfattende endringer angående arealplan som nå er vedtatt.

Halden Næringsutvikling som representerer næringslivet sier følgende:

Kommentarer fra næringslivet som gjelder prosessen rundt ny arealplan, samt signaler om illeggelse av byggeforbud.

Avslutningsvis vil vi vise til Halden Kommunes Samfunnsdel for 2018-2050, som setter en tydelig visjon om at Halden skal være forberedt på omstilling. Vi ser fram til å finne framtidsrettede og langsiktige tiltak i fellesskap, slik at vi kan skape en omstillingsdyktig og attraktiv by for innbyggere og jobbskapere i Halden. I en tid med mye usikkerhet som følge av Corona pandemien er det viktigere enn noen gang å legge opp til forutsigbarhet der det er mulig, og å sikre fremdrift i utviklingsprosjekter. Det offentlige spiller her en sentral rolle som en bidragsyter.

Vi ber derfor om:

- At Halden Kommune opptre ansvarlig og forutsigbart, og at prosjekter som er i tråd med gjeldene plan må kunne planlegges, vedtas og omsøkes umiddelbart. Vi ber også om at bruken av forbudsbestemmelsen i PBL. §13-1

holdes til et minimum. Dersom bestemmelsen benyttes, må det være særskilt begrunnet i hvert enkelt tilfelle.

### **Pensjonistpartiet vil at følgende skal nå skje:**

- Det utarbeides en tydelig arealplan med grundig medvirkning når arealdel skal utarbeides. Vi ønsker en større medvirkningsprosess enn en ordinær høringsrunde, slik at det blir rom for innspill, refleksjoner og dialog.
- Det må være ett bredt politisk flertall bak kommuneplanens arealdel. Bransjen mener at kommunestyret på nytt må vurdere ett helt nytt mandatet til styringsgruppa og hvordan de skal jobbe.
- De helt overordna styringsmekanismene som ligger i arealplanutkastet fjernes slik at innbyggerne som bor i kommunen og de som ønsker å investere for utvikling blir ivaretatt på en langt bedre måte enn det som det her legges opp til.

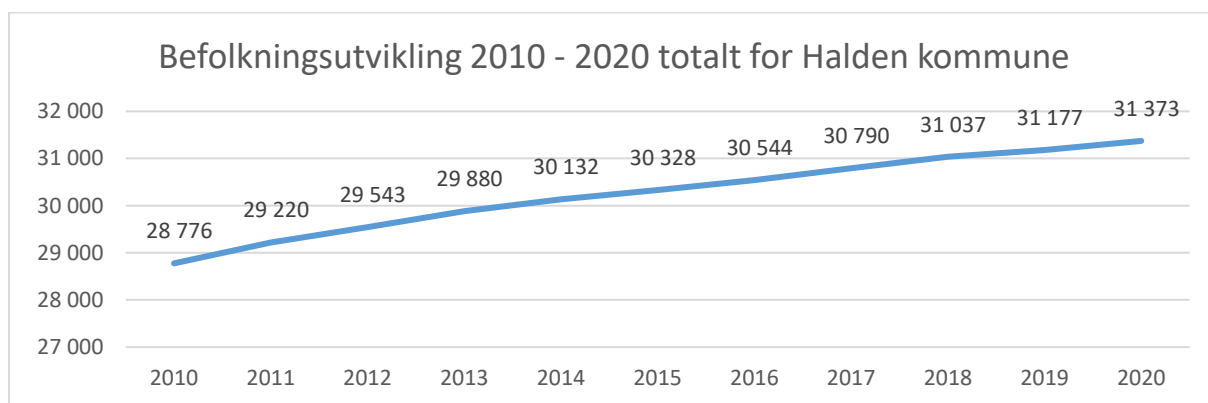
### **Overordna utfordringer.**

Stort sett er hele det politiske miljøet er enige om hva som er kommunens helt overordna utfordringer. Det er og blir at sysselsettingsgraden over flere år har vært synkende. Fra ca. 64% i 2010 til ca. 57 % i 2020 (Andel sysselsatte i befolkningen mellom 18 – 67 år).

Administrasjonen mener at det må være en målsetting om at det fram til 2025 skal skapes 500 nye arbeidsplasser i Halden. Det er ikke vanskelig å dele den målsettingen, men det blir helt umulig å nå dette målet med den politikken som nå har blitt ført som Pensjonistpartiet her har pekt på. **Det gjelder både den økonomiske og arealmessige disponeringen som nå skal gjennomføres de neste 4 årene.** Det som flertallet i kommunestyret nå legger opp til vil medføre at det på mange områder blir en handlingslammelse ved at det blir tredd en "tvangstrøye" ned over de som skal medvirke til at lokalsamfunnet skal vokse og utvikle seg vil stoppe opp. Kommunen får nok med å betale langsiktige låneopptak samt å styre kommunen mot at tilnærmet alt skal skje i sentrumsområdet.

## Befolkningsanalyse.

Med befolkningsanalysen ønsker vi å belyse de viktigste utviklingstrekkene i befolkningsutviklingen og befolknings sammensetningen de neste 10 årene. Det er spesielt interessant i forhold til den forventede «eldrebølgen» som for så vidt allerede har startet, men som treffer oss for fullt den kommende 10-årsperioden. Det er derfor viktig å ha et tydelig bilde på de økonomiske konsekvensene av denne utviklingen med tanke på kommunal tjeneste- og velferdsutvikling i årene fremover, og de beslutninger som er nødvendig å ta i dag for å møte denne utfordringen på best mulig måte. I denne analysen har vi derfor brakt inn et avsnitt som beregner kostnadseffektene av den demografiske utviklingen som ligger i befolkningsprognosene de neste 10 årene. For enklere å se sammenhenger og trender starter analysen med et avsnitt om hvordan utviklingen har vært de foregående 10 årene, og årsakssammenhenger til den utviklingen som allerede har funnet sted. Befolkningsanalyse - historisk utvikling. Befolkningsutviklingen i Halden kommune har samlet sett vist en noenlunde jevn økning på i underkant av 1 prosentpoeng hvert år i perioden 2009 – 2020. Veksten var likevel større i starten av perioden enn den var mot slutten av perioden. Totalt har befolkningen økt med 9 % i løpet av denne 10-års perioden.



## Helse og mestring

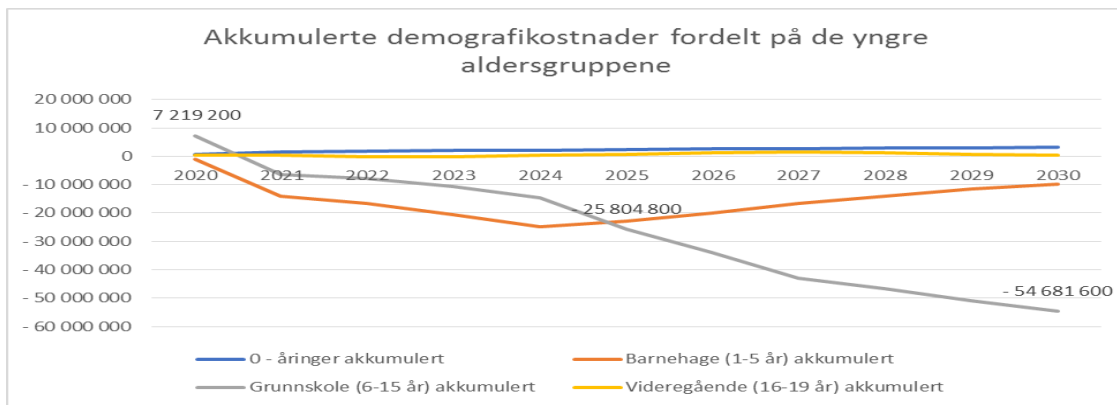
Fremskrevet behov og kostnad.

For 2020 var budsjettert ramme til Helse og mestring kr. 676 000 000,-. I tillegg kommer inntekter fra brukerbetaling og ulike tilskuddsordninger. Dersom vi fremskriver behovene tilsvarende veksten i antall av befolkningen over 80 år, øker behovet for ramme til **1 602 000 000,- i 2045**. En økning i rammen med nesten 250 %.



Framskrivningen viser det enorme omstillingsarbeidet som ligger foran oss, og hvordan hver krone må brukes på aller beste måte for å sikre tjenester til alle.

Nedenfor er demografi anslaget fordelt innad på de yngre aldersgruppene, og en ser at det hovedsakelig er barn i skolealder som utgjør den største nedgangen. Befolkningsprognosene indikerer at elevtallet i grunnskolen og barnehagene i Halden kommune vil falle med om lag 400 elever de neste 10 årene, hvorav den bratteste kurven kommer fra 2025 og utover. Antallet 0-åring forventes å bli noenlunde stabilt, mens kostnader knyttet til barn i barnehagealder vil falle frem mot 2025 for deretter å stige igjen.



**Oversiktene som her er vist, understreker alvoret som kommunen står ovenfor i årene som kommer:**

- Befolkningsutviklingen hadde en forholdsvis jevn utvikling fra 2010 til 2020 totalt for Halden kommune.
- Befolkningsutviklingen nådde i 2020 toppunktet for omsorgsbæreevnen for lokalsamfunnet vårt. Det henger sammen med utviklingen i aldersgruppen 67+.
- Aldersbæreevnen svekkes dermed kraftig (færre yrkesaktive) 25 - 66 år pr. pensjonist. Elevtallet i grunnskolen vil falle i årene som kommer som klart indikerer at dette går feil vei.
- Spørsmålet blir da hvorfor har dette skjedd?
- Etter Pensjonistpartiets oppfatning er det flere forhold til det, men noe av det viktigste er følgende:

### **Oljealderen går mot slutten.**

Administrasjonen understreket på en god måte hvilke utfordringer som kommunen nå måtte forvente å stå ovenfor i tiden som kommer når budsjettforslaget for 2024 ble lagt fram. Budsjettet har omfattende utredninger og peker på hva som vil skje i årene som kommer.

Her er Perspektivmeldingen for 2023 - 2032 et viktig bidrag. Hvis den politikken som nå har vært ført i kommunen - som kommunestyret med sitt flertall - fortsatt skal være det som er gjeldene politikk de neste 4 årene, så vil ikke det være mulig å nå de målsettinger som her trekkes opp.

Kommuneplanens samfunnsdel og kommuneplanens arealdel som beskriver de langsiktige utfordringene, mål og strategier for kommunen som helhet og kommunen som organisasjon i et lenger tidsperspektiv. Det sammen med budsjett som legger grunnlaget for hvilke økonomiske rammer som blir disponible i tiden som kommer avgjør kommunens utvikling.

Perspektivmeldingen som nå er lagt fram, og som er behandlet i kommunestyret beskriver blant annet hva som kan forventes av økonomiske overføringer til kommune Norge i årene som kommer. Det viktige å ha klart for seg er at "oljealderen" går mot slutten. Kommuner som ikke greier å tilpasse seg dette forholdet vil ikke kunne gi de tjenester som innbyggerne i kommunen vil ha krav på. Som tidligere nevnt så ligger den økonomiske politikken som har vært ført fortsatt fast slik kommunestyret har vedtatt. **Både i forrige valgperiode og etter at det ble politisk skifte i 2019 som har forsterket fastlagt kurs ytterligere. Blir kursen nå endret etter politisk skifte i 2023 er nå spørsmålet.**

## **HVA KAN MOTVIRKE DET SOM HER HAR FUNNET STED NÅ OVER ET ANTALL ÅR?**

1. Politisk ledelse må igjen ta ansvaret for at tomte og boligpolitikken blir gjenreist i kommunen.
2. Politisk ledelse må likeså ta hoved ansvaret for næringspolitikken.
3. Politisk ledelse bruker alt for mye tid på å behandle utredninger, rapporter og analyser som bare konstaterer faktiske forhold.
4. Politisk ledelse har hatt et pengeforbruk som langt overstiger det som er forsvarlig på investeringssiden. Lånegjelden MÅ derfor reduseres betraktelig.
5. Politisk ledelse har til nå ikke innsett at kursen som er fulgt i flere år har stoppet muligheten til å skape de verdier som er nødvendig for ett lokalsamfunn som nå er i stagnasjon.

Hva skal til for at denne situasjonen nå blir endret slik at personer og virksomheter flytter til kommunen for at ny vekst kan finne sted? Det må velges et politisk utvalg som har sin hovedoppgave å få ting gjort, slik at en kan gå fra utredninger til handling. Kommunen har nå vært for prosjektorientert og ikke utviklingsorientert.

**Kommunen kan ikke bare vente på at ting kan skje for å håpe på det beste. Det skaper ikke utvikling som sårt trengs i Halden.**

## HELSE OG MESTRING

- Halden kommune trenger flere plasser for heldøgns omsorg. I den sammenheng vil vi at Karrestad tas i bruk når Helsehuset nå er ferdig.
- Antall plasser for demente økes med 10 plasser slik at tilbudet i dag forsterkes.
- Det settes av mer midler til aktivitet for demente.
- Det er i det fremlagte budsjettet fra kommunedirektøren satset på at omsorgslønnen skal økes. Det er bra, men ikke godt nok. Her trengs det mere økonomiske midler. Det har Pensjonistpartiet lagt inn i vårt budsjett.
- Kommunen utarbeider en plan for et utvidet legekontor i Tistedal slik at det som er vedtatt blir gjennomført. Private kan så leie seg inn i de nye lokalene.
- Det er stort behov for ordinære sykehjemsplasser i kommunen da det er ventelister på å få plass.
- Helsehuset får nødvendig bevilgning slik at 5. etage åpnes fullt ut med alle sine plasser. Det skal være døgnbemannet 7 dager i uken.
- Digital hjemmehjelp skal være et positivt supplement til de som ønsker det.
- Brukerombud skal ansettes snarest.
- Opprettholde avlastningstilbud i helgene.
- Det tilføres til helse og mestring over 30 millioner kroner utover kommunedirektørens forslag til budsjett. I tillegg til dette kommer også 53 millioner når premieaviket er inndekket.
- Bassenget i Helsehuset åpnes i 2024.
- Det bevilges mer midler til hjemmehjelpsordninger.
- Det skal være et åpent NAV kontor som er betjent mandag til fredag.

- Det skal velges et politisk utvalg etter Lov om sosial støtte i NAV-§ 46.

## UNDERVISNING OG OPPVEKST

- Kommunalavdeling Undervisning & Oppvekst får tilført mere midler med Pensjonistpartiets budsjettforslag som kommer frem i et eget oppsett.
- PPT styrkes slik at alle som har behov for tjenester får det uten at «ventelister» blir benyttet. Alle som har behov, skal derfor prioriteres.
- Det vises til fremlagte økonomiske oversikter hvor mye som blir tilført undervisning, oppvekst og kultur.
- Rehabilitering/oppgradering av Berg skole starter i 2024 ved at det bevilges 24 millioner kroner i 2024 og 20 millioner i 2025.
- Det tilføres til skolen 10 millioner kroner til drift utover kommunedirektørens forslag til budsjett. I tillegg til dette så kommer også 18 millioner som fristilles når premieaviket blir inndecket.

## Sentraladministrasjon

- Eiendomsskatten reduseres fra 3 promille til 1,5 promille for å avhjelpe at de øvrige avgiftene i kommunen økes i 2024. Utviklingen som nå skjer i kommunen, er at hele avgifts trykket i forhold til innbyggerne nå er blitt for høyt.
- Investeringsbudsjettet for de neste 4 årene reduseres med millioner. Det vil berøre både investeringene som er knyttet til den ordinære driften, men også til VAR som er selvkost. Hvis den samlede gjelden som bare er knyttet til de ordinære driftsbudsjettene hadde bare vært halvparten av det den er i dag så ville det frigjort mellom 110 til 120 millioner som kunne gått til vanlig drift. Kommunen ville vært i en helt annen situasjon enn det den er i dag om det hadde skjedd.
- NAV får tilført nødvendige midler. NAV må ha som utgangspunkt for sitt arbeide i forhold til vanskeligstilte og sårbare personer at det ikke er et mål i seg selv å spare økonomiske midler ovenfor disse personene, men tvert imot gi nødvendig støtte slik at lov, regler og forskrifter blir ivaretatt fullt ut.
- Det settes i gang boligbygging for vanskeligstilte. Esso – tomten benyttes til dette formålet.

- Det gis muligheter for at ferie kan tas også utenfor egen kommune får de som mottar avlastning.
- Berg idrettslag får utbetalt kr 1,75 millioner som kommunen har holdt igjen tidligere.
- Halden kirkelige fellesråd får tilført mer midler slik at kirker kan holdes åpne og at kirkegårdene blir ivaretatt. Det bevilges en million kroner til fellesrådet i tillegg til kommunedirektørens forslag.
- Det skal være et betjent turistkontor hele året. Det er i denne sammenheng avsatt en million kroner utover det fremlagte budsjettforslaget.
- Det utarbeides en avtale med Amcarklubben for bruk av Fiskebrygga onsdager i sommerhalvåret som skal være gratis.
- Planlagt kutt i driftsstøtte til Haldenvassdragets kanalselskap gjennomføres ikke.

## MILJØTILTAK

- Trafikkløsning i Elvegata, Fylkesvei 220 mot Idd må finne sin løsning i forhold til myke trafikanter. En konsekvens av satsningen på Iddesiden med blant annet nye Kongeveien skole på Risum og utbygging i boligområder er at trafikkmønsteret må endres. Det er et klart ønske og en målsetting å redusere biltrafikken på fylkesvei 220 gjennom Elvegata og Wiels plass i tillegg til å bevare det historiske bymiljøet i Elvegata under festningen. Med økt trafikk mot et utvidet områdesentrum på Risum er det i sentrumsplanen foreslått å bygge tunneller for å få på plass ett ringveisystem i sentrum. Det er også et viktig ledd i å frigjøre areal til økt gang- og sykkelvei samt trygge skoleveier. Utredning foretas i 2024.
- Innfartsveien fra E6 til sentrum må utbygges og trafiksikres bedre.

## TEKNISK SEKTOR

- Tidligere avviste reguleringsplaner for boligområder tas opp til behandling i kommunestyret uten opphold slik at boligområdene på Oreid, Leiren og Gimle kan bli byggeklare.
- Det skal utredes hva som fordeles på selvkost – området og hva som er en kostnad på en generell kvalitetshevning når vann og avløps prosjektene blir gjennomført i sentrumsområdene.

- Det iverksettes planfri kryssning ved riksveien på Risum for elevene som har sin skolevei til Kongeveien skole. Det forutsettes at dette prosjektet gjennomføres så raskt som mulig i 2024. slik kommunestyret har vedtatt.
- Det planlegges og tilrettelegges for at veiutbygging blir gjennomført fra Odde Bro over Sollihøyda via Brekkerød til Rokkeveien slik at biltrafikken som i dag belaster store boligområder i sentrum kan avlastes betydelig.
- Tempoet i utbyggingen/rehabiliteringen av vann og avløpsutbyggingen i kommunen skyves noe ut i tid med blant annet grunnlag i de store avgiftsøkninger som nå blir påført den enkelte boligeier og næringslivet ellers. Det vil derfor foretas en bred gjennomgang hva som er helt nødvendig og hva som kan tas over flere år. Plan for dette utarbeides av hovedutvalget i første kvartal 2024.
- Planene på Remmen med idrettshall/fotballhall og svømmehall skal realiseres i løpet av de neste årene. Det vil styrke Høgskolen i Østfold når det gjelder et større og bredere elevopptak, samt bedre tilbud til lokale innbyggere.

#### ØKONOMISKE AVKLARINGER

1. Administrasjon kontakter Halden kommunale pensjonskasse ved styret hvor det forventes at de vil frigjøre de økonomiske midlene på 78,9 mill. kroner som var i regnskapet for 2021 nå kan bli overført til premiefondet. Det kommer frem av Årsberetningen for det året at det vil være mulig om medlemsforetakene skulle trenge slik tilbakeføring i årene som kommer slik som det her står.
2. I tillegg dette skal også de ca. 20 mill. kronene som er overført til Halden kommunale pensjonskasse fra premiefondet tilbakeføres. Premiefondet er kommunens eiendom og som ikke har behandlet denne saken.
3. Kjøpet av Skofabrikken er ikke endelig avsluttet. Det tas også opp med styret om det som kommer frem av deres balanseregnskap for 2021 at sum varige driftsmidler var satt til 186 219 er den rette summen som skal benyttes ved kjøpet som kommunestyret her foretok. I forbindelse med kjøp av Skofabrikken ble det av kommunestyret i sak PS 100/2022 betalt ca. 200 mill. kroner. Fra både Høyre og Pensjonistpartiet ble det satt fram forslag som på det tidspunktet ble nedstemt om at det skal redegjøres for differansen mellom 185 millioner kroner og 200 300 000. Saken behandles nå derfor på nytt.

## **Med grunnlag i det som her er fremført så vil Pensjonistpartiet fremme følgende endringsforslag for budsjett 2024 med grunnlag i Pensjonistpartiets innstilling og vedlagte skjemaer.**

### **Pensjonistpartiets innstilling:**

1. Pensjonistpartiets forslag til budsjett og økonomiplan 2024 - 2027 vedtas i henhold til § 5-4 Bevilgningsoversikter - drift (1A), § 5-4 Sum bevilgninger drift, netto (1B), § 5-5 Bevilgningsoversikter - investering (2A), § 5-5 Bevilgningsoversikter - investering (2B).
  2. Kommunedirektøren gis fullmakt til å disponere ressursene innenfor hvert område i Sum bevilgninger drift, netto (1B). I tillegg gis Kommunedirektøren fullmakt til å justere budsjettet mellom områdene i Sum bevilgninger drift, netto (1B) når det gjelder justeringsbehov av teknisk karakter, og som ikke påvirker tjenestene eller tjenestetilbudet. Øvrige budsjettjusteringer mellom sektorene legges frem for formannskap og kommunestyre etter innstilling fra Kommunedirektøren.
  3. Kommunedirektøren skal påse at rammer og vedtak følges opp og rapporterer en enklere økonomirapport hver måned, samt en mer omfattende rapport tertialvis til hovedutvalg, formannskap og kommunestyre.
  4. Formannskapet disponerer investeringsbudsjettet, innenfor tildelt ramme, i henhold til Bevilgningsoversikter - investering (2B).
  5. Halden kirkelige fellesråd gis et driftstilskudd på 14,96 mkr for 2024.
  6. Kommunedirektøren gis fullmakt til å ta opp lån på til sammen 184,380 millioner kr. VAR-lån utgjør 84,380 millioner kr av den totale lånesummen. Lånene avdras med en vektet avdragstid sett opp mot objektenes levetid. Startlån utgjør 100 millioner kr av den totale lånesummen og tas opp i henhold til Husbankens retningslinjer, primært med en avdragstid på 20 år. Det foretas ingen investeringer i kommunen før 1. april 2024. Grunnlaget for det er at alle investeringsforslag skal behandles som enkeltsaker i formannskapet før de iverksettes. Unntatt dette er investeringer i varmtvannsbassenget på Helsehuset som iverksettes innenfor en ramme på 4,6 millioner uten opphold.
  7. Trekkrettighet i bank beholdes på 100 millioner kr i 2023.
  8. Halden kommune skriver ut eiendomsskatt på faste eiendommer, inkludert tomter, i hele Halden kommune for skatteåret 2024 jf. eiendomsskattelovens §§2 og 3 bokstav a. Kommunen skriver ut skatt på næringsdelen (bygning og grunn) i tidligere skattlagte verk/bruk (annet ledd i overgangsregel til esktl. §§ 3 og 4). Det skrives også ut skatt på det særskilte skattegrunnlaget redusert med 6 syvendedeler til 1 syvendedel i 2024 (overgangsregel til §§ 3 og 4 første ledd første punkt).
- For utskriving av skatt på boligeiendommer benyttes Skatteetatens formuesgrunnlag for de boliger hvor dette foreligger jf. eskl. § 8 C-1.
- For øvrige faste eiendommer gjennomføres allmenn kommunal taksering jf. eskl. § 8 A-2 og 8 A-3.

Nye boliger uten formuesgrunnlag undergis kommunal taksering inntil formuesgrunnlag foreligger fra Skatteetaten.

Før øvrig gjelder (jf. eiendomsskattelovens § 10) følgende for utskrivningen av eiendomsskatt for året 2024:

A) Med de unntak som er nevnt under skal skattesatsen etter eskl. § 11 være 7 promille av den fastsatte takstverdien.

B) Med hjemmel i eskl. § 12, bokstav a, skal skattesatsen for «bustadelen i eiedomar med sjølvstendige bustaddelar» og fritidseiendommer være 1,5 promille av takstverdien. Ubebygde tomter beskattes med 1,5 promille av takstverdien jf. eskl. § 12, bokstav b.

C) I tillegg gis etter eskl. § 11, annet ledd, et bunnfradrag på 500 000 kr for hver selvstendig boenhet i boliger (herunder fritidseiendommer) i faste eiendommer som ikke blir brukt i næringsvirksomhet.

D) Etter eskl. § 7 kan som tidligere, etter nærmere søknad og vedtak for den enkelte eiendom, fritas eiendommer etter dennes bokstav a) «eigedom åt stiftingar eller institusjonar som tek sikte på å gagne ein kommune, eit fylke eller staten» og dennes bokstav b) «bygning som har historisk verde».

E) Etter eskl. § 5, bokstav a, fritas eiendom som Staten eier så langt eiendommen har historiske bygg eller anlegg gjennom fredningsvedtak jf. Lov om kulturminner.

F) Etter eskl. § 5, bokstav h, skal fritas «eigedom som vert driven som gardsbruk eller skogbruk». For slike eiendommer gjelder dog at det skal svares eiendomsskatt forvåningshus, kårbolig, med garasjer og uthus, og passende tomt. Eiendomsskatten for dette svares etter samme satser og regler som for boligeiendommer.

G) Kommunens skattetakstvedtekter.

9. De gebyrsatser som fremkommer i gebyrregulativer/forskrifter som er vedlagt dette dokument vedtas.

10. Kommunale avgifter skrives ut i 4 terminer i 2023, med forfall 20. mars, 20. mai, 20. september og 20. november. Det er åpnet for at innbyggere som ønsker det kan be om månedlig fakturering av kommunale avgifter.

11. Eiendomsskatten skrives ut samtidig med kommunale avgifter.

12. Forskrift for kommunale vann- og avløpsgebyrer, forskrifter bygg, plan, utslipp, deling, eiendomsregistrering og seksjonering, forskrifter Halden havn, forskrifter om bryggeplasser og forskrifter om feiing og tilsyn vedtas.



§5-4 bevilgningsoversikt drift	Regnskap	Oppr. Budsjett	Rev. Budsjett	Økonomiplan			
				2022	2023	2023	2024
Skatt på inntekt og formue	- 960 909	- 901 748	-901 748	- 970 255	- 983 400	- 998 000	- 1 015 300
Ordinært rammetilskudd	- 1 040 234	- 1 150 957	-1 150 957	- 1 239 000	- 1 252 000	- 1 266 500	- 1 283 900
Skatt på eiendom	- 89 228	- 92 841	-92 841	- 65 982	- 66 650	- 68 241	- 70 149
Andre generelle statstilskudd	- 4 178	- 1 750	-1 750	- 1 750	- 1 000	- 500	- 500
<b>Sum sentral inntekter</b>	<b>-2 094 549</b>	<b>-2 147 296</b>	<b>-2 147 296</b>	<b>-2 276 987</b>	<b>-2 303 050</b>	<b>-2 333 241</b>	<b>-2 369 849</b>
<b>Driftsutgifter per tjenesteområde</b>	<b>1 790 213</b>	<b>1 869 536</b>	<b>1 869 568</b>	<b>1 992 535</b>	<b>1 954 785</b>	<b>1 940 485</b>	<b>1 943 935</b>
Avskrivninger	164 262	144 826	144 826	144 826	144 826	144 826	144 826
<b>Brutto resultat</b>	<b>-140 074</b>	<b>-132 934</b>	<b>-132 902</b>	<b>-139 626</b>	<b>-203 439</b>	<b>-247 930</b>	<b>-281 088</b>
Renteinntekter og utbytte	- 26 463	- 33 229	- 33 229	- 17 995	- 17 995	- 17 995	- 17 995
Renteutgifter, prov. Og andre fin. Utgifter	42 616	74 906	74 906	99 871	104 547	111 990	111 966
Avdrag på lån	145 751	162 950	162 950	183 101	188 561	200 212	213 076
Motpost avskrivninger	- 56 561	-	-	-	-	-	-
Finansutgifter i tjenesteområdene	53 657	54 136	54 136	56 341	56 341	56 341	56 341
<b>Sum netto finansutgifter og inntekter</b>	<b>159 000</b>	<b>258 763</b>	<b>258 763</b>	<b>321 318</b>	<b>331 454</b>	<b>350 548</b>	<b>363 388</b>
Motpost avskrivninger	- 107 701	- 140 968	- 140 968	- 140 968	- 140 968	- 140 968	- 140 968
<b>Netto resultat</b>	<b>- 88 775</b>	<b>- 15 139</b>	<b>- 15 107</b>	<b>40 724</b>	<b>- 12 953</b>	<b>- 38 350</b>	<b>- 58 668</b>
Til ubundne avsetninger	15 690	29 415	29 415	46 809	32 000	32 000	32 000
Bruk av ubundne avsetninger	-	31 691	53 991	107 005	31 050	23 300	11 477
Overført til investering	6 891	18 022	40 317	20 000	12 610	30 257	38 752
Netto avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner i tjenesteområdene	31 044	607	634	528	607	607	607
<b>Sum asetninger og årsoppgjørdisposisjoner</b>	<b>53 625</b>	<b>15 139</b>	<b>15 107</b>	<b>40 724</b>	<b>12 953</b>	<b>38 350</b>	<b>58 668</b>
Årsoverskudd / Underskudd	- 35 150	-	-	-	-	-	-

§5-4 bevilgningsoversikt drift 2. ledd	Regnskap	Oppr. Budsjett	Rev. Budsjett	Økonomiplan			
				2022	2023	2023	2024
Fellesområder	- 394	- 2 191	-2 191	0	0	0	0
Sentraladministrasjon	281 405	278 122	286 252	305 957	306 386	303 586	306 386
Kommunalavdeling Undervisning & Oppvekst	763 098	765 051	771 100	809 365	801 080	783 428	759 186
Kommunalavdeling Helse og mestring	731 071	738 359	745 241	820 184	788 716	795 395	819 137
Kommunalavdeling Teknisk	106 421	163 631	152 882	139 598	141 916	140 916	142 416
Fellesfunksjoner	23 570	16 048	-26 356	22 898	23 720	23 247	23 597
VAR og Havn	26 304	-	0	-	-	-	-
<b>Sum bevilgninger drift, netto</b>	<b>1 931 475</b>	<b>1 926 924</b>	<b>1 926 928</b>	<b>2 052 206</b>	<b>2 014 378</b>	<b>2 000 078</b>	<b>2 003 528</b>
<b>Herav:</b>							
Avskrivninger	164 262	144 826	144 826	144 826	144 826	144 826	144 826
Renteinntekter	- 6 590	- 3 091	-3 091	- 900	- 900	- 900	- 900
Gevnster og tap på finansielle omløpsmidler	- 38	-	0	-	-	-	-
Renteutgifter	60 285	57 157	57 157	57 171	57 171	57 171	57 171
Avdrag på lån	-	70	70	70	70	70	70
Motpost avskrivninger	- 107 701	- 140 968	- 140 968	- 140 968	- 140 968	- 140 968	- 140 968
Overført til investering	-	-	0	-	-	-	-
Avsetning til bundne driftsfond	27 918	2 813	2 813	2 813	2 813	2 813	2 813
Bruk av bundne driftsfond	- 32 024	- 3 419	-3 447	- 3 341	- 3 419	- 3 419	- 3 419
Avsetninger til disposisjonsfond	35 150	-	0	-	-	-	-
<b>Korrigert sum bevilgninger drift, netto</b>	<b>1 790 213</b>	<b>1 869 536</b>	<b>1 869 568</b>	<b>1 992 535</b>	<b>1 954 785</b>	<b>1 940 485</b>	<b>1 943 935</b>

§5-5 bevilgningsoversikt investering	Regnskap 2022	Rev. Budsjet 2023	Økonomiplan			
			2024	2025	2026	2027
Investeringer i varige driftsmidler	980 488	986 933	142 100	89 500	82 000	82 000
Tilskudd til andres investeringer	3 170	530	-	-	-	-
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	6 677	2 050	1 050	1 050	1 050	1 050
Utlån av egne midler	730	-	-	-	-	-
Avdrag på lån	-	-	-	-	-	-
<b>Sum investeringsutgifter</b>	<b>991 065</b>	<b>989 513</b>	<b>143 150</b>	<b>90 550</b>	<b>83 050</b>	<b>83 050</b>
Kompensasjon for merverdiavgift	- 108 238	- 163 887	- 8 720	- 1 900	- 400	- 400
Tilskudd fra andre	- 139 855	- 33 700	- 29 000	-	-	-
Salg av varige driftsmidler	- 36 485	- 25 000	-	-	-	-
Salg av finansielle anleggsmidler	-	-	-	-	-	-
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-	-	-	-	-	-
Bruk av lån	- 684 873	- 669 257	- 84 380	- 76 350	- 63 020	- 81 600
<b>Sum investeringsinntekter</b>	<b>- 969 451</b>	<b>- 891 844</b>	<b>- 122 100</b>	<b>- 78 250</b>	<b>- 63 420</b>	<b>- 82 000</b>
Videreutlån	74 548	70 000	100 000	100 000	100 000	100 000
Bruk av lån til videreutlån	- 70 000	- 70 000	- 100 000	- 100 000	- 100 000	- 100 000
Avdrag på lån til videreutlån	74 125	22 000	22 000	22 000	22 000	22 000
Mottatte avdrag på videreutlån	- 34 134	- 22 000	- 22 000	- 22 000	- 22 000	- 22 000
<b>Netto utgifter videreutlån</b>	<b>44 539</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>
Overføring fra drift	- 6 892	- 35 319	- 20 000	- 11 250	- 18 580	-
Avsetninger til bundne investeringsfond	22 352	-	-	-	-	-
Bruk av bundne investeringsfond	- 55 496	-	-	-	-	-
Avsetninger til ubundet investeringsfond	-	15 000	-	-	-	-
Bruk av ubundet investeringsfond	- 26 117	- 77 350	- 1 050	- 1 050	- 1 050	- 1 050
Dekning av tidligere års udekket beløp	-	-	-	-	-	-
<b>Sum overføring fra drift og netto avsetninger</b>	<b>- 66 153</b>	<b>- 97 669</b>	<b>- 21 050</b>	<b>- 12 300</b>	<b>- 19 630</b>	<b>- 1 050</b>
Fremført til inndekning i senere år (udekket)	-	-	-	-	-	-

§5-5 bevilgningsoversikt investering 2. ledd	Regnskap 2022	Rev. Budsjet 2023	Økonomiplan			
			2024	2025	2026	2027
Fellesområder	219 035	0	0	0	0	0
Sentraladministrasjon	29 770	26 116	0	0	0	0
Kommunalavdeling Undervisning & Oppvekst	4 915	4 195	6 000	6 000	0	0
Kommunalavdeling Helse og mestrings	4 906	15 749	15 000	0	0	0
Kommunalavdeling Teknisk	563 073	804 950	21 100	3 500	2 000	2 000
VAR og Havn	158 805	135 923	100 000	80 000	80 000	80 000
Org. oppsett mangler	-16	0	0	0	0	0
<b>Investeringer i varige driftsmidler</b>	<b>980 488</b>	<b>986 933</b>	<b>142 100</b>	<b>89 500</b>	<b>82 000</b>	<b>82 000</b>

